

Olaszy Gábor: Mássalhangzó-kapcsolódások a magyar beszédben

A beszéd az ember fontos kommunikációs eszköze. Az utóbbi évtizedekben egyre több munka jelent meg a beszéd kutatásával kapcsolatban. Ez a kötet is egy fehér foltot igyekszik lefedni, a mássalhangzó-kapcsolódások szerkezetének összefoglaló és részletes vizsgálatával. Ilyen összefoglaló kutatásról ez az első szakirodalmi kötet a magyarra vonatkozóan.

A beszéd hangsorépítésében a magánhangzók (V) és mássalhangzók (C) egyfajta váltakozása teszi lehetővé, hogy a percepció számára változatos, egymástól megkülönböztethető hangsorokat ejtsünk. A hangsorok felépítése során (amikor beszélünk) alapvetően négyféle hangkapcsolódási forma jöhet létre: a leggyakoribbak a mássalhangzóból magánhangzóba (CV), illetve magánhangzóból mássalhangzóba (VC) való hangkapcsolódások, ritkábban fordulnak elő a magánhangzó-magánhangzó (VV), és a mássalhangzó-mássalhangzó (CC) kapcsolatok.

A könyv e legutóbbi formával foglalkozik, a kettő és több elemű magyar mássalhangzó-kapcsolódásokat vizsgálja, azokat is leginkább artikulációjuk, koartikulációjuk és az abból adódó akusztikai szerkezetük, valamint annak változása szempontjából. A téma körülménye az érdekes, mert a mássalhangzó kapcsolódása bonyolultabb artikulációs mozgásokat igényel, mint amilyeneket a CV, VC, VV kapcsolódásoknál végzünk. Ez azt eredményezi, hogy sok meglepetéssel találkozhat az olvasó, egyes jellemző hangszerkezeti elemek megváltozhatnak ezekben a kapcsolatokban.

A kötetben a vizsgálódások alapját a CC kapcsolatok képezik, ugyanis ezek a kapcsolatok alkotják a mássalhangzó-kapcsolódások alapelemét. Úgy tekintjük, hogy a három- és több elemű mássalhangzó-kapcsolatok alapvetően CC kapcsolatokból levezetve vizsgálhatók, hiszen felfoghatók úgy is, hogy azokból épülnek fel. Az olvasó minden CC kapcsolatra talál adatot. Ezen felül a leggyakoribb három-, négy- és ötelemű kapcsolatokot is tárgyaljuk. A függelékben értékes táblázatokat adunk közre a mássalhangzó kapcsolatok gyakorisági előfordulásáról, szerkezeti felépítéséről.

A könyvhöz szervesen hozzátartozik a szintén újdonságnak számító Internetes, interaktív honlap (<http://fonetika.nytud.hu/cccc>), amelynek beszédatbázisa tartalmazza az itt tárgyalt hangkapcsolatok mintaszavait. Ez az első nyilvános magyar beszédkutatási adatbázis, amelyhez bárki hozzáférhet és tanulmányozhatja a beszéd és azon belül a mássalhangzó-kapcsolódások szerkezeti felépítését.

A kötetet elsősorban a felsőfokú oktatás több területének ajánljuk, de eredményesen forgathatják középiskolai magyar tanárok is és mindenki, akit érdekel a beszéd szerkezeti felépítése. Az itt közölt vizsgálati anyag hozzájárulhat a nyelvészek, a beszédkutatók, a kommunikációs mérnökök, a beszédtechnológiával foglalkozó szakemberek mindennapi kutató munkájához is.